

РОЗВИТОК КРЕАТИВНОСТІ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ

У статті розкрито проблему розвитку креативності студентів закладів вищої освіти. Доведено, що розвиток креативності є необхідною умовою професійної підготовки майбутніх фахівців сфери обслуговування та оволодіння ними загальних та спеціальних компетентностей, визначених в Проекті Стандарту вищої освіти України: рівень вищої освіти – перший (бакалаврський), ступінь вищої освіти – бакалавр, галузь знань – 01 «Освіта», спеціальність – 015 «Професійна освіта. Сфера обслуговування». На основі аналізу психолого-педагогічної літератури узагальнено сутність поняття «креативність» та визначено її структурні компоненти. Детально проаналізовано внутрішні та зовнішні чинники, що гальмують реалізацію креативності особистості. Зазначено, що освітнє середовище вищого закладу освіти є найбільш сприятливим для розвитку креативності особистості. Відмічено, що одним з показників креативності студентів є рівень їх творчого мислення. Доведено доцільність використання друдлів, як методу активізації нестандартного мислення, в процесі креативного розвитку студентів. Зауважено, що використання ігрових методів у роботі зі студентами активізує їх пізнавальну та творчу діяльність, сприяє розвитку їх креативності.

Ключові слова: друдлі, компетентність, креативність, нестандартне мислення, творчість, фахівець сфери обслуговування.

В статье раскрыто проблему развития креативности студентов учреждений высшего образования. Доказано, что развитие креативности является необходимым условием профессиональной подготовки будущих специалистов сферы обслуживания и овладение ими общих и специальных компетенций, определенных в Проекте Стандарта высшего образования Украины: уровень высшего образования – первый (бакалаврский), степень высшего образования – бакалавр, область знаний – 01 «Образование», специальность – 015 «Профессиональное образование. Сфера обслуживания». На основе анализа психолого-педагогической литературы обобщено сущность понятия «креативность» и определены ее структурные компоненты. Детально проанализированы внутренние и внешние факторы, тормозящие реализацию креативности личности. Отмечено, что образовательная среда высшего учебного заведения является наиболее благоприятным для развития креативности личности. Указано, что одним из показателей креативности студентов является уровень их творческого мышления. Доказана целесообразность использования друдлей, как метода активизации нестандартного мышления, в процессе креативного развития студентов. Замечено, что использование игровых методов в работе со студентами активизирует их познавательную и творческую деятельность, способствует развитию их креативности.

Ключевые слова: друдли, компетентность, креативность, нестандартное мышление, творчество, специалист сферы обслуживания.

The article deals with the problem of developing a creativity of students at higher education institutions. It is proved that the development of creativity is a necessary condition for the vocational training of future specialists in the sphere of service and for mastering general and special competencies, defined in the Project for the Standard of the Higher Education of Ukraine: the level of higher education – the first (Bachelor), the degree of higher education – the bachelor, the field of study – 01 «Education», specialty – 015 «Professional education. Service sector».

On the basis of the psychological and pedagogical literature analysis, the essence of the concept of «creativity» is generalized and its structural components are defined: an interest in paradoxes, a tendency to doubt, a sense of novelty, an acuity of thought, a creative imagination, an intuition, an aesthetic sensation of beauty, a wit, an ability to open analogies, a courage and independence of judgments, a self-criticism, a logical accuracy, an ability to use the various forms of

Pedagogy

evidence, etc. The internal (existence of competing types of thinking – critical and creative) and external (a lack of support among others, an insufficient material support, etc.) factors are analysed in detail as those that slow down the realization of the individual's creativity.

It is noted that the educational environment of a higher education institution is the most favourable for the development of individual's creativity. It is noted that one of the indicators of students' creativity is the level of their creative thinking. The main features of creative thinking are defined, they are: an orientation onto creating a new solution to a problem, a discovery or an idea; a resistance to imaginative thinking; a breadth and flexibility of thinking; a vision of other function of the usual object or thing; a self-transfer of knowledge and skills to a new level; a development and use of intuition; a generalized and mediated reflection of reality; an ability to see alternatives, etc. Doodles as one of the methods of non-standard thinking and creativity development is described. The expediency of using doodles, as a method of non-standard thinking activating, in the process of students' creative development is proved. It is noted that the use of game methods in working with students activates their cognitive and creative activities, promotes a development of their creativity.

Keywords: doodles, competence, creativity, non-standard thinking, service sector specialist.

Постановка проблеми. Соціально-економічні трансформації сучасного суспільства висувають до професійної підготовки майбутнього фахівця сфери обслуговування якісно нові вимоги. До основних із них належать здатність фахівця до безперервного професійного й особистісного росту та розвитку, а також вміння приймати нестандартні рішення в процесі професійної діяльності. У зв'язку з цим набуває актуальності питання підвищення якості професійної підготовки фахівців та сприяння розвитку їх нестандартного мислення. Формування нестандартного мислення є одним із завдань у процесі розвитку креативності студента закладу вищої освіти – майбутнього фахівця сфери обслуговування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема креативності активно досліджується протягом декількох десятиліть, виявляючи різні позиції в підходах до її вивчення, неоднозначні висновки й оцінки, у тому числі й стосовно розвитку креативності студентів закладів вищої освіти.

Психолого-педагогічні дослідження розглядають походження терміна «креативність» від англійського слова (creative – творчий) або від латинського (creatio – творення, створення).

У психологічних дослідженнях креативність трактується вченими з різних позицій:

- як здатність особистості (Д. Богоявленська, Дж. Гілфорд, В. Дружинін, Е. Торренс, Д. Чернілевський та ін.);
- риса особистості (А. Маслоу, К. Роджерс, К. Тейлор);
- прояв обдарованості (А. Матюшкін, В. Шадріков);
- творча діяльність (А. Хуторський) і т.д.

Тобто, існує безліч різних трактувань даного поняття, однак ми підтримуємо точку зору авторів, які обґрунтовують креативність як здатність до творчості, оригінального мислення, рівень розвитку творчих здатностей, що характеризує особистість у цілому (Л. Виготський, Є Громов, С. Жуков, О. Калюжна, Г. Костюк, А. Матвєєва, В.Моляко, О. Приходько, С. Сисоєва).

О. Калюжна зазначає, що креативність – новітній термін, яким окреслюються «творчі здібності індивіда, що характеризуються здатністю до продукування принципово нових ідей і що входять в структуру обдарованості в якості незалежного фактора» [Калюжна, 2012: с. 16], здатність постійно змінюватися, проявляти власну неповторність.

А. Матвеев у своїх дослідженнях відзначає, що креативність являє собою здатність людини до нестандартного, оригінального мислення й поведінки, що має творчий, конструктивний характер [Матвеев, 2004].

Аналіз представлених у науковій літературі досліджень присвячених розвитку креативності доводять, на сьогодні науковцями не достатньо висвітлено питання розвитку креативності студентів закладів вищої освіти – майбутніх фахівців сфери обслуговування. Це зумовило *мету* публікації – розглянути стан дослідження проблеми та здійснити змістовий аналіз процесу формування креативності у системі професійної підготовки майбутніх фахівців сфери обслуговування.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до Проекту Стандарту вищої освіти України: рівень вищої освіти – перший (бакалаврський), ступінь вищої освіти – бакалавр, галузь знань – 01 «Освіта», спеціальність – 015 «Професійна освіта. Сфера обслуговування» [Проект Стандарту..., 2017] фахівець сфери обслуговування повинен володіти переліком загальних та спеціальних компетентностей. Основними спеціальними компетентностями є:

– здатність до аналізу техніко-економічних показників технологічних процесів у своїй предметній галузі згідно спеціалізації;

– здатність здійснювати аналіз професійної діяльності фахівця з метою формування змісту освіти, конструювання змісту навчання і виховання, вибір оптимальних технологій підготовки у професійних навчальних закладах та на виробництві;

– здатність розв’язувати типові спеціалізовані задачі, пов’язані із вибором матеріалів, виконанням необхідних розрахунків, конструюванням технічних об’єктів у своїй предметній галузі згідно спеціалізації;

– здатність до застосування сучасних методів автоматизації процесів проектування;

– здатність з урахуванням співвідношень цілей, часу й простору планувати та організувати власну професійну діяльність, а також діяльність підлеглих чи учнів у виробничій галузі або освіті, забезпечуючи необхідні умови для застосування просторово-часових, матеріально-технічних, фінансово-економічних та ін. ресурсів;

– здатність до експлуатації, удосконалення, модернізації технічного обладнання галузі на основі знань про основи та принципи його функціонування;

– здатність реалізовувати освітні проекти за допомогою доцільних вербальних та невербальних засобів спілкування, управляти пізнавальною діяльністю суб’єктів виробничого й освітнього процесів;

Pedagogy

– здатність розв'язувати типові задачі, специфічні для конкретної предметної галузі;

– здатність генерувати оригінальні, творчі ідеї щодо вирішення виробничих та педагогічних ситуацій;

– здатність до швидкого включення у взаємодію з іншими суб'єктами виробничого або освітнього процесів, налагодження зв'язків у трудовому і учнівському колективах, а також конструктивного розв'язання конфліктних ситуацій, володіння методами саморегуляції емоційного стану;

– здатність на основі знань законодавства, галузевих і освітніх норм та стандартів до здійснення професійної діяльності в галузевих або освітніх структурах у правовому полі;

– здатність вибудовувати траєкторію власного кар'єрного та професійного розвитку та ін.

Оволодіння даними компетентностями вимагає від студента, що здобуває дану спеціальність, високого рівня креативності.

У педагогіці поняття «креативність» з'явилося відносно недавно, воно запозичене з понятійного апарату психології і вносить новий зміст у висвітлення педагогічних явищ. У своїх різноманітних наукових зв'язках педагогіка розширює межі власних специфічних знань, збагачує й уточнює їх, що сприяє поглибленню педагогічного досвіду та вдосконаленню освітніх процесів розвитку особистості.

Разом з тим креативність є багатогранним утворенням, інтегральною рисою та структурним компонентом творчого потенціалу. Креативність, з одного боку, реалізується в процесі творчості і являє собою його мотиваційну основу, а з іншого, – розвивається й формується залежно від особливостей та умов його перебігу.

Цінним для дослідження поняття «креативності» є твердження О. Войтенко, що креативність може виявлятися в одній і тій самій людині в різних видах діяльності. Наприклад, учений, який не знайшов своєї теми в науці, може стати талановитим організатором та педагогом, або першим і другим одночасно. Крім того, креативність розглядається не як єдиний фактор, а як сукупність різних умінь та здібностей, кожне з яких може бути виражене різною мірою в тій чи іншій індивідуальності [Войтенко, 1997: с. 19].

Особливе місце у дослідженні креативності посідають наукові розвідки О. Приходько, яка розуміє креативність як сукупність творчих сил і можливостей індивіда, що характеризується певним рівнем та характером розвитку творчих якостей особистості, її пізнавальних процесів, мислення, здібностей емоційно-вольової забезпеченості, знань, умінь і навичок [Приходько, 1994: с. 9].

Креативність у навчальній діяльності виявляється в оригінальності мислення при засвоєнні нових знань, зокрема при вирішенні різноманітних завдань нетрадиційним, оригінальним способом.

Український учений В. Моляко визначає креативність як здібність, що відображає глибинну можливість людей створювати оригінальні цінності, приймати нестандартні рішення. Він виділяє сім ознак креативності: оригінальність, евристичність, фантазію, активність, сконцентрованість, чіткість, чуттєвість [Моляко, 1989: с. 18].

Важливим питанням у дослідження поняття креативності є визначення структури креативності. А. Матюшкін [Матюшкін, 1972: с. 45] до структурних компонентів відносить: інтерес до парадоксів, схильність до сумніву, почуття новизни, гостроту думки, творчу уяву, інтуїцію, естетичне відчуття краси, дотепність, здатність відкривати аналогії, сміливість і незалежність суджень, самокритичність, логічну точність, здатність користуватися різними формами доказів тощо.

В. Фрицок пропонує три пов'язані між собою компоненти креативності:

– рефлексивність як основний процес, що відрізняє людину від тварини, дає змогу формувати самосвідомість, самооцінку, за допомогою мови планувати, відтворювати й аналізувати світ;

– цілеспрямованість, чи інтенціональність, яка дає змогу орієнтувати досвід, що, як пережитий усередині й зовні організму, разом з вірою в можливість змін на краще, дає можливість реально змінити середовище;

– володіння способами трансформації й реорганізації, що пропонуються культурою та зумовлюють індивідуальні розбіжності [Фрицок, 2002: с. 133].

Окрім того, науковці досліджують й причини, що заважають прояву креативності, виділяючи зовнішні і внутрішні.

Серед внутрішніх причин, що гальмують реалізацію креативності, відзначають існування конкуруючих між собою типів мислення – критичного й творчого. Критичне мислення спрямоване на виявлення недоліків у думках інших; людина, у якої розвинутий цей тип мислення, замикається на пошуку «чужих» недоліків, не пропонуючи своїх конструктивних ідей. Навпаки, людина з творчим мисленням, що переважає, розробляючи конструктивні ідеї, недостатньо уваги приділяє їх недолікам [Маклаков, 2010: с. 325]. Прояву креативності заважають не тільки недостатній розвиток визначених здібностей, але й деякі особистісні якості. Зокрема, Г. Ліндсей, Р. Томпсон, К. Халл, відзначали нахил до конформізму (намагання не вирізнятися від інших у своїх думках і вчинках); побоювання насмішок з приводу висловлених думок; страх критикувати інших через можливу помсту; завищену оцінку власних ідей [Маклаков, 2010: с. 324].

У ряді зовнішніх чинників, що заважають розвитку креативності, респонденти називають відсутність підтримки серед оточуючих (батьків, педагогів, друзів), недостатнє матеріальне забезпечення й ін. У вивченні даного питання заслуговують увагу результати опитування студентів,

Pedagogy

наведені в книзі Е. Ільїна: на думку респондентів, перешкоджають прояву творчого потенціалу, особливо в науковій діяльності, відсутність матеріальних засобів (36 % відповідей), нерозуміння з боку оточуючих (28 %), відсутність бажання (19 %), лінь (16 %). Крім того, називалися такі причини, як завантаженість побутовими проблемами, самотність, заздрість однолітків, замкнутість, проблеми зі здоров'ям та ін. [Ільїн, 2011: с. 37].

Детальний аналіз причин, що гальмують прояв креативності, розглянуто у роботах доктора психологічних наук С. Смірнова. Він досліджує дві категорії причин: ситуативні та особистісні. Серед ситуативних причин він відзначає:

- ліміт часу;
- стан стресу, підвищеної тривожності;
- бажання швидко знайти рішення;
- дуже сильну або дуже слабку мотивацію;
- наявність фіксованої установки на конкретний спосіб рішення;
- невпевненість в своїх силах, викликана попередніми невдачами;
- страх;
- підвищену цензуру.

Серед особистісних зазначені:

- конформізм;
- невпевненість у собі;
- дуже сильна впевненість;
- емоційна пригніченість і стійке домінування негативних емоцій;
- уникнення ризикованої поведінки;
- домінування мотивації уникнення невдачі над мотивацією прагнення до успіху;
- висока тривожність як особистісна межа;
- сильні механізми особистісного захисту [Смірнов, 2001].

Умови, що сприяють реалізації креативності, теж кваліфікуються як внутрішні й зовнішні. Зокрема, К. Роджерс до внутрішніх умов відносив: екстенціональність (відкритість новому досвіду); внутрішній локус оцінювання; здібність до незвичайних поєднань. Зовнішніми умовами творчості є: психологічна безпека й захищеність (визнання безумовної цінності індивіда, створення обстановки, в якій відсутнє зовнішнє оцінювання); психологічна свобода самовираження. К. Роджерс називав і «супутні компоненти творчого акту» – емоції (естетичні, евристичні, комунікативні, «відокремленості») [Ільїн, 2011: с. 34-35].

Дослідники креативності відзначають, що вона актуалізується лише тоді, коли це дозволяє навколишнє середовище. Освітнє середовище вищого закладу освіти є найбільш сприятливим для розвитку креативності, адже креативність є однією з умов професійного зростання майбутнього фахівця.

Професійна підготовка майбутнього фахівця сфери обслуговування, як вже зазначалось, включає в себе оволодіння безліччю

загальних та спеціальних компетентностей. Розвиток креативності є однією з головних умов процесу оволодіння даними компетентностями, тому в ході професійної підготовки необхідно застосовувати спеціальні методи та використовувати специфічні засоби для розвитку креативності студентів – майбутніх фахівців сфери обслуговування. Одним з показників креативності студентів є рівень їх творчого мислення. Творче мислення є частиною саморозвитку і самонавчання особистості. При цьому передбачається, що для його використання потрібна діяльність. Дієвий компонент дозволяє задіяти більший об'єм пам'яті і підвищити ступінь засвоєння навчального матеріалу в освітньому процесі.

Основними рисами творчого мислення, розвиток якого рідко здійснюється в студентські роки, є:

– орієнтація на створення нового рішення проблеми, відкриття чи ідею;

- опора на образне мислення;
- широта і гнучкість мислення;
- бачення іншої функції звичного об'єкта або предмета;
- самостійне перенесення знань і умінь на новий рівень;
- розвиток і застосування інтуїції;
- узагальнене і опосередковане відображення дійсності;
- вміння бачити альтернативи.

Продуктом творчого розумового процесу може бути як саме нове рішення, так і спосіб отримання вже раніше відомого результату.

Творчий потенціал притаманний будь-якій людині з народження. Але якщо не вдаватися до нього, то розвиток залишається на мінімальному рівні. Індивід звикає мислити шаблонами, стандартами і вже не здатний виділитися серед інших фахівців. Щоб не втратити раніше освоєні компетенції у студентів, слід продовжувати стимулювати даний вид пізнавальної діяльності.

Основними технологіями, які використовуються в процесі навчання студентів, які можуть стимулювати розвиток творчого мислення, є:

- проблемно-пошукові;
- дослідницькі;
- групові.

Викладач повинен разом зі слухачами створювати умови, які б стимулювали розвиток цього виду мислення у студентів.

Лекційні або семінарські заняття, спрямовані на розвиток такої розумової діяльності, найчастіше носять проблемний характер. Завданням викладача – побудувати навчальний процес і поставити завдання так, щоб у студентів виникло бажання самостійно знайти рішення проблеми або докопатися до суті. Цей процес часто супроводжується викидом адреналіну, адже мотивація має яскраве емоційне забарвлення і частково спортивний інтерес.

Основні форми роботи, що застосовуються у зв'язку з цим:

- проблемна лекція;
- лекція-дискусія;
- лекція-провокація;
- ділові ігри;
- рішення кейсів;
- захист доповідей, рефератів чи презентація власних досліджень та ін.

Одним з методів розвитку нестандартного мислення, а від так і креативності студентів, є друдлі – це один з ігрових методів розвитку нестандартного, творчого мислення. Існує безліч наукових праць, які доводять, що ігрова діяльність – це провідна діяльність дітей дошкільного віку, а в студентські роки провідною діяльністю є навчання, проте досвід показує, що використання ігрових методів у роботі зі студентами активізує їх пізнавальну та творчу діяльність.

Друдлі – це графічна головоломка, яка має безліч варіантів відповідей, це чорно-білі картинки-загадки, дивлячись на які абсолютно неможливо чітко і точно сказати, що це таке.

Існує три напрямки використання друдлів:

- цікаве проведення часу за розгадуванням головоломок;
- тестування та дослідження пізнавальних здібностей особистості;
- усвідомлений розвиток творчих здібностей, гнучкості мислення та вміння підійти до розв'язання ситуації з різних сторін.

В ході роботи з друдлями використовуються три види питань, які сприяють розвитку різних видів мислення:

- Про що ви подумали? – для розвитку асоціативного мислення;
- Що це? – для розвитку дивергентного мислення;
- На що це схоже? – для розвитку творчого мислення.

Друдлів, це один з методів розвитку креативності, який застосовується під час практичних занять в процесі викладання дисципліни «Креативні технології навчання». Розгадування друдлів сприяє розвитку асоціативного, критичного мислення, уваги, уваги та пам'яті студентів, а також є дієвим методом активізації їх пізнавальної діяльності. Таким чином, в процесі професійної підготовки студентів-майбутніх фахівців сфери обслуговування здійснюється сприяння розвитку креативності особистості, що є одним з показників професійної компетентності фахівця.

Висновки. Таким чином, проаналізувавши поняття «креативність», а також різні підходи дослідників щодо визначення сутності даного поняття ми вважаємо, що креативність це здатність до творчості, оригінального мислення, прийняття нестандартних рішень, рівень розвитку творчих здатностей, що характеризує особистість у цілому. Розвиток креативності є основною умовою професійної підготовки фахівця сфери обслуговування та здобуття ним ключових компетентностей. Подальшим напрямом дослідження визначено пошук дієвих технологій, методів та способів формування креативності майбутніх фахівці сфери

обслуговування в процесі їх професійної підготовки та можливості їх використання під час викладання фахових дисциплін.

ЛІТЕРАТУРА

- Войтенко, 1997* – Войтенко О. В. Розвиток творчих здібностей школярів на уроках літератури / О. В. Войтенко // Педагогіка та психологія : зб. наук. пр. – Харків : ХДПУ, 1997. – С. 17-21.
- Ильин, 2011* – Ильин Е. П. Психология творчества, креативности, одаренности / Е. П. Ильин. – СПб. : Питер, 2011. – 448 с.
- Калюжна, 2012* – Калюжна О. І. Активізуємо креативність на уроках словесності// Вивчаємо українську мову та літературу / О. І. Калюжна. – 2012. – № 16–18. – С. 14-18.
- Маклаков, 2010* – Маклаков А. Г. Общая психология / А. Г. Маклаков. – М., 2010. – 592 с.
- Матвеев, 2004* – Матвеев А. Креативность: мысли вслух / А. Матвеев // ТОП. – 2004. – № 2. – С. 16-18
- Матюшкин, 1972* – Матюшкин А. М. Проблемные ситуации в мышлении и обучении / А. М. Матюшкин. – М. : Педагогика, 1972. – 208 с.
- Моляко, 1989* – Моляко В. О. Психологічна готовність до творчої праці / В. О. Моляко. – К. : Т-во «Знання» УРСР, 1989. – 36 с.
- Приходько, 1994* – Приходько О. Ю. Розвиток творчого потенціалу студентів у процесі навчально-ігрової діяльності : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Теорія та історія педагогіки» / О. Ю. Приходько. – Харків, 1994. – 18 с.
- Проект Стандарту..., 2017* – Проект Стандарту вищої освіти України: рівень вищої освіти – перший (бакалаврський), ступінь вищої освіти – бакалавр, галузь знань – 01 «Освіта», спеціальність – 015 «Професійна освіта. Сфера обслуговування». – Київ, 2017 // Проекти стандартів вищої освіти : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mon.gov.ua/activity/education/reforma-osviti/naukovo-metodichna-rada-ministerstva/proekti-standartiv-vishhoi-osviti.html>.
- Смирнов, 2001* – Смирнов С. Д. Педагогіка і психологія вищого образования : от деятельности к личности / С. Д. Смирнов. – М. : Академия, 2001. – 304 с.
- Фрицюк, 2002* – Фрицюк В. А. Поняття креативності майбутнього учителя музики / В. А. Фрицюк // Наукові записки Вінницького держ. пед. ун-ту ім. Михайла Коцюбинського. – 2002. – № 6. – Ч. 2. – С. 128-135.

REFERENCES

- Voitenko, 1997* – Voitenko O. V. Rozvytok tvorchykh zdibnostei shkoliariv na urokakh literatury / O. V. Voitenko // Pedagogika ta psikhologhiia : zb. nauk. pr. – Kharkiv : KhDPU, 1997. – S. 17-21.
- Ilin, 2011* – Ilin E. P. Psihologiya tvorchestva, kreativnosti, odarennosti / E. P. Ilin. – Spb. : Piter, 2011. – 448 s.
- Kaliuzhna, 2012* – Kaliuzhna O. I. Aktyvizuiemo kreatyvnist na urokakh slovesnosti// Vyvchaimo ukrainsku movu ta literaturu / O. I. Kaliuzhna. – 2012. – № 16–18. – S.14-18.
- Maklakov, 2010* – Maklakov A. G. Obschaya psihologiya / A. G. Maklakov. – M., 2010. – 592 s.
- Matveev, 2004* – Matveev A. Kreativnost: myisli vsluh / A. Matveev // TOP. – 2004. – № 2. – S. 16-18
- Matyushkin, 1972* – Matyushkin A. M. Problemnyie situatsii v myishlenii i obuchenii / A. M. Matyushkin. – M. : Pedagogika, 1972. – 208 s.
- Moliako, 1989* – Moliako V. O. Psihologichna hotovnist do tvorchoi pratsi / V. O. Moliako. – K. : T-vo «Znannia» URSR, 1989. – 36 s.
- Prykhodko, 1994* – Prykhodko O. Iu. Rozvytok tvorchoho potentsialu studentiv u protsesi navchalno-ihrovoi diialnosti : avtoref. dys. ... kand. ped. nauk : spets. 13.00.01 «Teoriia ta istoriia pedahohiky» / O. Iu. Prykhodko. – Kharkiv, 1994. – 18 s.
- Proekt Standartu..., 2017* – Proekt Standartu vyshchoi osvity Ukrainy: riven vyshchoi osvity – pershyi (bakalavrskyi), stupin vyshchoi osvity – bakalavr, haluz znan – 01 «Osvita», spetsialnist – 015 «Profesiina osvita. Sfera obsluhovuvannia». – Kyiv, 2017 // Proekty standartiv vyshchoi osvity : [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu :

- Smirnov, 2001 – Smirnov S. D. Pedagogika i psihologiya vysshego obrazovaniya : ot deyatelnosti k lichnosti / S. D. Smirnov. – M. : Akademiya, 2001. – 304 s.
- Frytsiuk, 2002 – Frytsiuk V. A. Poniattia kreatyvnosti maibutnoho uchytelia muzyky / V. A. Frytsiuk // Naukovi zapysky Vinnytskoho derzh. ped. un-tu im. Mykhaila Kotsiubynskoho. – 2002. – № 6. – Ch. 2. – S. 128-135.

УДК 373.5.:62015.31

Анатолій Брехунець

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ТЕХНІЧНИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ ЗАСОБАМИ ГРАФІЧНИХ ЗАДАЧ

У статті проаналізовано основи розвитку технічних здібностей учнів засобами графічних задач. Здібності розглядаються саме як індивідуальні психологічні особливості, пов'язані з природними передумовами, які визначають успішність діяльності. При цьому здібності ґрунтуються на своєрідності психічних процесів, обумовлених відповідними психофізіологічними функціями індивіда. Схильність до технічної діяльності забезпечується наявністю у людини певних якостей особистості, а саме: активного позитивного ставлення до техніки, глибокого інтересу до неї; прояву таких рис, як працьовитість, цілеспрямованість, організованість, наполегливість, уміння переборювати перепони на шляху до досягнення мети; переживання під час занять технічною діяльністю сприятливого психічного стану (зосередженості, впевненості і творчого натхнення, відчуття нового); наявності певних знань і вмінь технічного спрямування; розвинутість індивідуально-психічних особливостей у сенсорній, розумовій і моторній сферах, які відповідають вимогам технічної діяльності. Успішність розвитку технічних здібностей значною мірою залежить від пізнавальної і практичної самостійності учнів у галузі техніки при розв'язуванні графічних задач.

Ключові слова: здібності, креслення, творчі задачі, технічні здібності, учитель технологій, учні.

В статье проанализированы основы развития технических способностей учащихся средствами графических задач. Способности рассматриваются именно как индивидуальные психологические особенности, связанные с природными предпосылками, которые определяют успешность деятельности. При этом способности основываются на своеобразии психических процессов, обусловленных соответствующими психофизиологическими функциями индивидов. Склонность к технической деятельности обеспечивается наличием у человека определенных качеств личности, а именно: активного позитивного отношения к технике, глубокого интереса к ней; проявления таких черт, как трудолюбие, целеустремленность, организованность, настойчивость, умение преодолевать преграды на пути к достижению цели; переживания во время занятий технической деятельностью благоприятного психического состояния (сосредоточенности, уверенности и творческого вдохновения, ощущения нового) наличие определенных знаний и умений технического направления; развитости индивидуально-психических особенностей в сенсорной, умственной и моторной сферах, которые соответствуют требованиям технической деятельности. Успешность развития технических способностей во многом зависит от познавательной и практической самостоятельности учащихся в области техники при решении графических задач.

Ключевые слова: способности, черчение, творческие задачи, технические способности, учитель технологий, ученики.

In the article the bases of development of technical abilities of learners by means of graphic tasks are analyzed. Abilities are considered as individual psychological peculiarities associated with natural prerequisites that determine the success of the activity. In this case, abilities are based on the peculiarity of mental processes, caused by the corresponding psychophysiological functions of the